

DOI: <https://doi.org/10.15407/np.62.136>

УДК 02(477)+ 025.5(477)

Світлана Масловська,
ORGID 0000-0002-3828-6732,
науковий співробітник,
відділ теорії та методології бібліотечної справи,
Інститут бібліотекознавства,
Національна бібліотека України імені В. І. Вернадського,
просп. Голосіївський, 3, Київ, 03039, Україна
e-mail: negretova34@gmail.com

**ДІЯЛЬНІСТЬ ЧИТАЛЬНОЇ ЗАЛИ
БІБЛІОТЕКОЗНАВЧОЇ ЛІТЕРАТУРИ
НАЦІОНАЛЬНОЇ БІБЛІОТЕКИ УКРАЇНИ
імені В. І. ВЕРНАДСЬКОГО
У КОНТЕКСТІ ІНФОРМАЦІЙНО-НАУКОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ
ПОТРЕБ БІБЛІОТЕЧНИХ ФАХІВЦІВ**

Мета дослідження. Проаналізувати роботу читальної зали бібліотекознавчої літератури за двадцятилітній період (2000–2020 рр.) для розробки перспективної моделі забезпечення професійних потреб бібліотекарів у фаховій інформації, яка дозволила б формувати і використовувати відповідні профільні джерела, задовольняти і розвивати інформаційні потреби бібліотечних фахівців. **Методологія** дослідження ґрунтується на системному підході, методах структурно-функціонального й порівняльного аналізу, синтезу. **Наукова новизна** дослідження полягає в тому, що комплексно на базі звітних та статистичних документів вивчено інформаційні потреби бібліотечно-інформаційних фахівців та визначено перспективні тенденції їхнього розвитку і задоволення в умовах формування інформаційного суспільства; проаналізовано та визначено напрями вдосконалення документно-інформаційного ресурсу читальної зали бібліотекознавчої літератури. **Висновки:** Вирішення проблеми якісного та оперативного обслуговування бібліотечних працівників потребує не тільки вивчення особливостей розвитку їхніх інформаційних потреб, а й застосування на практиці різноманітних форм інформаційного обслуговування, вміння об'єктивно оцінювати якість інформаційної продукції і можливість її використання для задоволення потреб користувачів.

Водночас забезпечення професійних потреб фахівців бібліотечно-інформаційної сфери неможливе без об'єднання зусиль та ресурсів бібліотек. Інтеграція фахових бібліотечних ресурсів провідних українських бібліотек на єдиній програмній платформі і за єдиною концепцією представлення знань дозволить виявити оригінальні можливості отримання нових комплексних інформаційних бібліотечних продуктів і сервісів, дасть змогу залучити їх для повноцінного надання користувачам бібліотекознавчих інтелектуальних надбань.

Ключові слова: Бібліотекознавчий фонд, бібліотечна справа України, інформаційні потреби, електронний бібліотекознавчий ресурс, історичні документи.

Постановка проблеми. Інформатизація суспільства виявилася одним із потужних чинників, який впливає на всі професії, особливо ті, що залучені до процесу комунікації між користувачами та знанням, серед них – і на бібліотечну. Від складу кадрів та якості їхньої підготовки залежить подальший розвиток бібліотечно-інформаційної діяльності. Бібліотекарі, як і інші групи спеціалістів, характеризуються професійно зумовленими інформаційними потребами, виявлення і задоволення яких є одним із постійних завдань підвищення кваліфікації, самоосвіти та безперервної освіти фахівців. Але наукове обґрунтування проблеми вивчення, забезпечення і розвитку інформаційних потреб бібліотекарів вимагає ширшої її постановки, враховуючи суттєві зміни, що відбуваються у зовнішньому та внутрішньобібліотечному середовищі.

На сучасному етапі швидко розвиваються системи теледоступу, мережевої інтеграції інформаційних ресурсів бібліотек, технології міжбібліотечної взаємодії – ведення і використання баз даних, зведених електронних каталогів, служб електронної доставки документів, використання онлайн-систем доступу до зарубіжних інформаційних ресурсів. Інтелектуалізація діяльності, розширення та поглиблення професійних інформаційних потреб бібліотечних працівників вимагають змін організаційних підходів до надання фахової інформації.

Задоволення потреби в інформації є не лише значущим фактором професійного розвитку бібліотекарів, нова інформація – зміст їхньої діяльності, зумовленої запитами користувачів бібліотек. Бібліотекарі працюють у сфері задоволення потреб вищого рівня, а саме: духовних, культурних, просвітницьких, наукових, а також виробничих, підприємницьких, дозвільних тощо.

Отже, формування інформаційних потреб бібліотекарів залежить від якісних перетворень у професійній діяльності в умовах інформати-

зації, від змін у потребах користувачів бібліотеки і від трансформації технологій створення, пошуку й доведення професійної інформації до бібліотечних фахівців.

Аналіз попередніх досліджень і публікацій. Наукові джерела стосовно професійних потреб бібліотечних фахівців та шляхів їх задоволення логічно можна розділити на окремі взаємозалежні тематичні групи. Перша – висвітлює характерні особливості та тенденції розвитку бібліотечно-інформаційної освіти в Україні. В цьому контексті ключовими є праці вітчизняних бібліотекознавців: О. Воскобойнікової-Гузевої, Т. Гранчак, О. Матвієнко, Т. Новальської, В. Пашкової, А. Соляник, Ю. Трач та ін. [6]. Друга – характеризує професійні якості працівників бібліотек в інформаційному суспільстві під впливом впровадження комп'ютерних та інтернет-технологій і постійне професійне вдосконалення бібліотекарів в умовах необхідності якісних змін галузі. В цьому напрямі плідно працюють: Т. Вилегжаніна, О. Грабар, О. Сербін, Н. Редькіна, Л. Філіпова [3; 8]. Третя, найменша група висвітлює досвід практичної діяльності та перспективи вдосконалення науково-інформаційного забезпечення працівників бібліотечної галузі. Важливим є дисертаційне дослідження Л. Ляшенко (2002 р.) та наукові публікації Л. Глазунової, К. Вірютінової, С. Масловської, М. Сухотіної, Л. Хайцевої та ін. [1; 2; 4; 5; 8; 9; 10].

Мета статті. Проаналізувати роботу читальної зали бібліотекознавчої літератури за двадцятилітній період (2002–2020 рр.) для розроблення перспективної моделі забезпечення професійних потреб бібліотекарів у фаховій інформації, яка дозволила б формувати і використовувати відповідні профільні джерела, задовольняти і розвивати інформаційні потреби бібліотечних фахівців.

Виклад основного матеріалу. Читальна зала бібліотекознавчої літератури (ЧЗБЛ) Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського (НБУВ) – це не тільки інформаційна база професійного читання. Сучасний підхід до організації роботи зали передбачає активнішу позицію: диференційоване бібліотечно-бібліографічне обслуговування та оперативне інформаційне забезпечення працівників різних бібліотечно-інформаційних установ та навчальних закладів України, а також кадрового складу Бібліотеки (керівників, провідних та молодих спеціалістів, науковців, аспірантів, здобувачів та студентів бібліотечних факультетів, котрі навчаються без відриву від виробництва). Чітке ви-

значення особливостей інформаційних запитів читачів зали насамперед потрібне для того, щоб уточнити цільове та читацьке призначення різноманітних матеріалів та заходів інформаційного напрямку; системно їх осмислити; виділити, враховуючи диференціацію користувачів, ті чи інші теми й проблеми, пріоритетні для даного періоду; проаналізувати лакуни в БІР та проблемні ситуації в організації інформаційного обслуговування.

Ще у 20-х роках ХХ ст. проблема професійного самовдосконалення бібліотекарів була однією з головних у діяльності відділу бібліотекознавства (згодом – Кабінет бібліотекознавства), яким спочатку керував В. Ф. Іваницький, а згодом його очолив О. І. Полулях (з 1925 р.), який почав ґрунтовно займатися організацією фонду, вивченням потреб бібліотечних працівників та їх інформаційним забезпеченням [7]. Завдяки його зусиллям, організаторським здібностям, високому професіоналізму Кабінет бібліотекознавства, незважаючи на важкі матеріальні умови, недостатню кількість фахової літератури, співробітників, став центром, де отримували та удосконалювали свої професійні знання бібліотечні працівники.

Нині, в умовах інтенсивного розвитку інформаційного суспільства, ЧЗБЛ, продовжуючи кращі традиції минулого, спрямовує свою діяльність на: оперативне інформаційне та бібліотечно-бібліографічне обслуговування фахівців НБУВ та бібліотек НДУ НАН України; створення власного електронного ресурсу (бібліографічні бази даних); максимальне використання можливостей інформаційного моніторингу для отримання важливих фахових видань та забезпечення широкого доступу до них; організацію та забезпечення зберігання підсобного фонду зали; наукову роботу.

Згідно з діючими «Правилами користування читальною залом бібліотекознавчої літератури» до послуг користувачів: фонд документів з питань бібліотекознавства, бібліографознавства, книгознавства; довідково-бібліографічний апарат (алфавітний та систематичний каталоги, картотеки видань НБУВ, авторефератів докторських та кандидатських дисертацій з бібліотечно-інформаційної галузі, бази даних); виставки документів (нових надходжень, тематичні); огляди нових надходжень; виконання усних та письмових довідок; консультації в доборі необхідних документів і користуванні довідково-бібліографічним апаратом; надання документів на копіювання.

Слід зазначити, що у читальній залі створені комфортні умови для плідної творчої роботи бібліотечних працівників: просторе добре освітлене приміщення, 22 читальських місця, два комп'ютера з доступом до локальних баз даних та інтернет-ресурсів.

Видання розміщені за відповідною бібліотечною класифікацією у фонді відкритого доступу. Фонд налічує понад 20 тис. прим. документів. За своїм змістом та хронологічним охопленням він є унікальним. Особливу наукову цінність складають видання середини XIX ст. Це переважно російсько- та українськомовні книги, брошури, періодичні видання, в яких висвітлюються різноманітні питання, а саме: історія книги, бібліотечна справа та бібліотекознавство, історія бібліотечної справи, типи бібліотек тощо. На особливу увагу заслуговують матеріали бібліотечних та бібліографічних з'їздів («Труды Первого Всероссийского съезда по библиотечному делу. СПб, 1–7 июня 1911 г.»; «Труды Первого Всероссийского библиографического съезда. Москва, 2–8 декабря 1924 г.»), конференцій («Праці Першої конференції наукових бібліотек УСРР. Київ, 28–31 грудня 1925 р.»), звіти окремих бібліотек («Императорская Публичная библиотека. Отчеты за 1853–1912 гг.»). Не втратили свою наукову цінність та користуються підвищеним попитом читачів перші часописи Всенародної бібліотеки України (нині – НБУВ) – «Книжный вісник» (1919), «Бібліотечний журнал» (1925–1926), «Журнал бібліотекознавства та бібліографії» (1927–1930), «Бібліотечний збірник» (Ч. 1–3), журнал відомого на той час УНІКу «Бібліологічні вісті» (1923–1930). Не можна залишити поза увагою і окремі прижиттєві праці визначних книгознавців та бібліотекознавців, таких як Д. А. Балики., К. І. Рубинського, Л. Б. Хавкіної, Н. Я. Фрідьєвої та ін.

Сучасну частину фонду представляють документи з багатоаспектним цільовим призначенням. Це офіційні видання, наукові (монографії, збірники наукових праць, матеріали науково-практичних конференцій, автореферати дисертацій з питань бібліотекознавства та бібліографії), виробничо-практичні (порадники, технологічна документація на бібліотечні цикли, процеси, операції), нормативні виробничо-практичні (стандарти, положення, правила, пам'ятки, інструкції), інформаційні (покажчики, реферативні та оглядові збірники), навчальні (підручники для ВНЗ, навчальні та методичні посібники), довідкові (енциклопедії, термінологічні та мовні словники, путівники по бібліотекам). Важливу

частину представляє розділ «Видання НБУВ», де зберігаються планово-звітна документація, матеріали міжнародних наукових конференцій, збірники наукових праць та методичні розробки з 1950 року.

Окреме місце фонду займають періодичні видання, які зберігаються в залі з початку їх заснування. Ця частина фонду поповнюється як українськомовними (39 назв), так і російськомовними (44 назви) періодичними та продовжуваними виданнями і користується підвищеним попитом читачів. Фонд зали містить також 33 найменування іноземних періодичних та продовжуваних видань. Фахові документи надходять з Австрії, Білорусі, Великобританії, Канади, Китаю, Німеччини, Росії, США, Сінгапуру, Польщі здебільшого через обмін. Серед них: «Библиотекосведение», «Научные и технические библиотеки», «Вестник Библиотечной Ассамблеи Евразии», «Бібліятэчны свет», «Biblioasia», «Journal of Librarianship and Information Science», «Journal of the National Library of China», «Journal of Library Science in China», «Library Trends», «Library history», «Library journal» та ін.

Основними способами комплектування документного фонду ЧЗБЛ є отримання обов'язкового примірника документів, купівля, передплата, репродуціювання документів, документообмін, безоплатне отримання документів (дари). Слід сказати, що стан надходжень до спеціалізованого фонду протягом двадцятирічного терміну змінювався в бік зменшення показників. Так, протягом 2000–2013 рр. до фонду щорічно надходило в середньому 550 прим. документів, з 2014 р. кількість надходжень почала зменшуватись, з 350 прим. док. до 160 прим. док. (2019 р.), що було спричинено недостатнім державним фінансуванням таких важливих джерел комплектування, як купівля документів, передплата періодичних видань тощо. На основі «Книги надходжень до фонду читальної зали бібліотекознавчої літератури» щороку аналізувався документний потік стосовно мови, видової структури та цільового призначення. Серед щорічних надходжень більшість складала українськомовні книги, російськомовні та іноземні періодичні і продовжувані видання. Щодо цільового призначення: близько 60 % – становили наукові видання, виробничо-практичні – приблизно 30 %, довідкові – близько 5 %, навчальні – 3 %.

Для забезпечення якісного та оперативного наповнення підсобного фонду читальної зали значна увага приділялася доукомплектуванню. З цією метою регулярно відслідковувалися надходження до основного книгосховища для виявлення важливих фахових видань, що не

були направлені до зали та здійснювалось їх замовлення. Також багато зусиль було спрямовано на моніторинг інтернет-ресурсів (розпочато 2001 р.). Через моніторинг інформаційний ресурс зали збагатився важливими фаховими повнотекстовими документами. До прикладу, у 2012 р. було знайдено і зараховано 295 повнотекстових документів. Серед них – стандарти з бібліотечно-інформаційної галузі, професійні звіти ІФЛА, підручники, періодичні видання «Библиотековедение», «Библиография» за 2010–2011 рр. та ін.

Для збереження та популяризації історичної частини фонду працівники зали відбирали на оцифрування цінні рідкісні видання. Серед них були оцифровані всі періодичні видання ВБУ («Бібліотечний журнал» 1925–1926 рр., «Бібліотечний збірник», 3 випуски 1926–1927 рр. та ін), праці визначних українських бібліотекознавців Д. Балики, Ф. Максименка, С. Маслової, Ю. Меженка, М. Сагарди, С. Сірополка, М. Ясинського та ін.

Питанням ефективності роботи ЧЗБЛ приділялася особлива увага. На основі розробленої «Книги відвідувань ЧЗБЛ» щорічно аналізувався читацький контингент, показники користування фаховою літературою згідно з видом видань, мови, цільового призначення. Так, протягом 2000–2005 рр. читальну залу щорічно відвідувало близько 2700 осіб. Основними користувачами були співробітники НБУВ: керівний склад Бібліотеки, наукові співробітники, здобувачі, аспіранти НБУВ, бібліотекарі-практики (53 %), студенти і викладачі факультету документознавства та інформаційної діяльності Відкритого міжнародного університету розвитку людини «Україна», Державної академії керівних кадрів культури і мистецтв, Київського національного університету культури і мистецтв та Національного педагогічного університету ім. М. Драгоманова (40 %). З 2006 р. показник відвідувань поступово почав знижуватися і в середньому становив 1200 відв. Читацька активність студентів у цей період зменшується і як наслідок – основну категорію користувачів становили співробітники НБУВ.

Залежно від кількості відвідувань змінювались і показники книговидання. Якщо за 2000–2006 рр. показники в середньому за рік становили близько 12 тис. прим. док., то вже з 2007 р. – з 9300 до 5800 прим. док. (2019 р.). Стосовно видового та цільового призначення, кардинальних змін не простежувалося. Так, щорічно значну частину виданих документів становили україномовні та російськомовні періодич-

ні та продовжувані видання: «Наукові праці Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського», «Бібліотечний вісник», «Научные и технические библиотеки», «Библиотековедение» та ін. (65 % від загального книговидання). Підвищеним попитом у читачів користувалася здебільшого наукова, виробничо-практична та навчальна література. Особливості читачьких запитів окремих категорій користувачів читальної зали неодноразово висвітлювалися в наукових публікаціях [5].

Підвищенню якісного рівня бібліотечно-інформаційного обслуговування сприяло оперативне надання послуг читачам, а саме: консультації в доборі літератури, пошук необхідної інформації як у традиційній, так і в автоматизованій формі, постійне поповнення полиці документів підвищеного попиту (стандарті, інструктивно-методичні матеріали, навчальні та довідкові видання).

Щорічно в залі демонструвалися виставки нових надходжень. Для допомоги співробітникам у підготовці до чергових жовтневих Міжнародних наукових конференцій НБУВ у залі організовувалися розгорнуті виставки відповідної тематики. Систематично (4–5 на рік) експонувалися книжкові тематичні виставки, присвячені важливим подіям і датам. До прикладу, були оформлені в традиційному та електронному варіанті виставки з таких актуальних тем: «Українське Бібліотекознавство: сучасний стан та проблеми розвитку», «Бібліотечно-інформаційна сфера України: стратегічні напрями розвитку» (2014 р.); «Ефективність роботи наукової бібліотеки в сучасному інформаційному середовищі», «Михайло Семенович Слободяник – вчений і педагог» (2015 р.); «Національній парламентській бібліотеці України – 150 років», «Авторське право та бібліотеки» (2016 р.), «Юрій Олексійович Меженко: до 125 річчя від дня народження» (2017 р.) та ін. Для співробітників НБУВ та працівників бібліотек НДУ НАН України проводилися огляди нових надходжень, а також огляди, присвячені окремим актуальним питанням, зокрема, законодавче та нормативне забезпечення бібліотечно-інформаційної діяльності в Україні (2004 р., для співробітників НБУВ); бібліографічний опис документів: правила та особливості складання (2005 р., для працівників бібліотек НДУ НАН України). До інформаційно-аналітичних збірників «Робота бібліотек науково-дослідних установ НАН України» готувалася ґрунтовна, пріоритетно підібрана інформація стосовно нових надходжень до читальної зали бібліотекознавчої літератури.

Головним здобутком у підвищенні оперативності інформаційно-бібліографічного обслуговування читачів стали діючі локальні бази даних (БД). Завдяки високому професіоналізму, відповідальності та наполегливості, С. О. Денисова, самостійно опанувавши програму «Бібліотека 4.02», успішно запровадила в роботу читальної зали автоматизоване опрацювання документів (з 2000 р.), що зумовило формування спеціалізованих баз даних: БД «Книги» (інформація про надходження фахових видань за профілем читальної зали; автореферати докторських та кандидатських дисертацій з питань бібліотечної справи, бібліографо- та книгознавства; видання НБУВ), «Статті» (інформація зі збірників наукових праць, матеріалів конференцій, періодичних та газетних видань), «Праці співробітників НБУВ». Для зручності користування названими БД були розроблені відповідні інформаційно-пошукові словники. Кожна БД мала свій набір пошукових елементів, які підбиралися залежно від професійних потреб читачів та інформації, що відображена в цих БД. Так, для пошуку інформації в БД «Праці співробітників НБУВ» був створений багаторівневий словник прізвищ, який містив всі варіанти написання прізвищ одного автора. Для знаходження праць певного автора слід було обрати один із цих варіантів. Використовуючи БД «Праці співробітників НБУВ», можна було зібрати відомості про тематику наукових досліджень за певний період. Для цього був створений пошуковий словник з представленою структурою науково-дослідних інститутів НБУВ. Все це дозволило, використовуючи власні БД, укласти покажчик наукових публікацій співробітників Інституту бібліотекознавства (130 позицій, розміщених за тематичними рубриками).

З 2009 р. формування електронного ресурсу ЧЗБЛ розпочалося з використанням нового програмного забезпечення – ІРБІС64. На цій платформі у залі почали функціонувати дві бібліографічні бази даних: БД «Бібліотекознавча література» (понад 11 тис. зап.), яка формувалася на основі аналітичного розпису статей з книг, періодичних та продовжуваних видань, бібліографічних записів на книги, зокрема на документи, що належать до ретроспективної частини бібліотекознавчого фонду (видання 1825–1948 рр.), автореферати докторських та кандидатських дисертацій з питань бібліотечної справи, електронних ресурсів фахового профілю. БД «Праці співробітників НБУВ» (понад 5 тис. зап.) наповнювалась аналітичним розписом доробку співробітників

НБУВ із книг, продовжуваних та періодичних видань. Зауважимо, БД набагато повніше відображала праці співробітників, ніж реферативна БД «Україніка наукова», оскільки містила аналітичний розпис доробку наших співробітників із книг, продовжуваних та періодичних видань, що вийшли друком в Україні, Росії, Білорусі, Польщі та інших зарубіжних країнах. Із використанням саме БД «Праці співробітників НБУВ» готувалися протягом тривалого часу розширені додатки «Перелік статей, опублікованих працівниками НБУВ» до «Наукового звіту Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського». На жаль, згідно з розпорядженням Генерального директора НБУВ В. І. Попика, база даних «Праці співробітників НБУВ» була передана до відділу національної бібліографії (2015 р.).

У 2010 р. співробітники читальної зали спільно з відділом систематизації створили технологічну БД «Рубрикатор НБУВ» до розділу «Ч73. Бібліотечна справа. Бібліотекознавство», яка містила 694 записи. Це було логічним завершенням роботи над Рубрикатором бібліотекознавчої тематики, розпочатої у 2000 р. Праця над Рубрикатором була необхідна для деталізації підрозділу «Ч733.4 Укр. Історія бібліотечної справи в Україні» з метою повнішого розкриття ретроспективної частини (видання 1825–1948 рр.) спеціалізованого фонду. На семінарі працівників бібліотек НДУ НАН України (травень 2011 р.) було наочно продемонстровано БД читальної зали в програмі ІРБІС та детально проаналізовано створену спільно з відділом систематизації технологічну БД «Рубрикатор НБУВ» до розділу «Ч73. Бібліотечна справа. Бібліотекознавство».

Створені БД та вихід в мережу Інтернет відкрили принципово нові можливості пошуку інформації в порівнянні з традиційними бібліотечними каталогами. Співробітники зали могли ефективніше здійснювати диференційоване обслуговування користувачів, зокрема, дирекції Бібліотеки, зав. відділами, аспірантів НБУВ, окремих співробітників. Так, з використанням БД читальної зали виконувалися складні письмові тематичні довідки з різноманітних історичних та сучасних проблем бібліотечної справи. Це, в основному, відомості про визначних бібліотекознавців України ХІХ–ХХ ст., окремі державні наукові бібліотеки, періодичні та продовжувані фахові видання в Україні ХІХ–ХХ ст., праці окремих бібліотекознавців, збереження фондів, платні послуги, законодавче забезпечення діяльності національних бібліотек світу

тощо. Згідно з розпорядженням дирекції Бібліотеки була проведена велика пошукова робота стосовно знаходження і упорядкування джерел до розділу «Історія бібліотек» бібліографічного покажчика «Південь і Схід України. Історіографічний дискурс».

З широким упровадженням програми ІРБІС в роботу НБУВ (2010 р.) фахівці читальної зали починають активно працювати над публікацією тематичних електронних виставок на сайті Бібліотеки. Так, перша електронна виставка за назвою «Сучасна бібліотека під впливом інформаційних технологій» (2010 р.) була присвячена проблематиці жовтневої Міжнародної наукової конференції НБУВ. І надалі щорічно готувалися три або чотири електронні виставки, що були приурочені тематиці Міжнародних наукових конференцій НБУВ, бібліотекознавчим студіям пам'яті М. С. Слободяника та іншим знаменним подіям бібліотечного життя. Зокрема, у 2018 р. до 100-річчя Національної бібліотеки імені В. І. Вернадського було опубліковано дві розгорнуті електронні виставки: Науково-дослідний інститут бібліотекознавства (1925–1927): видатні постаті (69 дж. та 39 гіперпосилань); Інститут бібліотекознавства НБУВ в сучасних реаліях: постаті та здобутки (95 дж., 37 фотодокументів). Загалом, всі електронні тематичні виставки, підготовлені працівниками ЧЗБЛ, зберігаються в архіві на сайті НБУВ.

В рамках науково-дослідних тем Інституту бібліотекознавства фахівці читальної зали бібліотекознавчої літератури інформаційно забезпечували проведення досліджень шляхом формування орієнтовних баз даних, виконання письмових та усних тематичних довідок, моніторингу відповідних бібліотекознавчих джерел та в контексті діяльності читальної зали проводилися дослідження щодо оптимального формування спеціалізованого фонду і його використання. Зокрема, досліджувалися такі питання: історія формування бібліотекознавчого фонду; сучасний стан та проблеми інформаційного забезпечення потреб бібліотечних фахівців; електронний бібліотекознавчий ресурс читальної зали та його ефективність. Результати досліджень систематично представлялися в доповідях і повідомленнях на щорічних міжнародних конференціях, що проходили в НБУВ та семінарах, а також публікувалися в наукових збірниках.

Висновки. Вирішення проблеми якісного та оперативного обслуговування бібліотечних працівників потребує не тільки вивчення особ-

ливостей розвитку ІІІ читачів, а й застосування на практиці різноманітних форм інформаційного обслуговування, вміння об'єктивно оцінювати якість інформаційної продукції і можливість її використання для задоволення потреб користувачів.

Розвиток інформаційних ресурсів в контексті забезпечення професійних потреб фахівців бібліотечної сфери на базі НБУВ передбачає реалізацію таких завдань:

- створення ретроспективної частини БД «Бібліотекознавча література»: аналітичний розпис вітчизняних фахових видань ХІХ ст., що входять до складу спеціалізованого фонду читальної зали;
- популяризація та розкриття інформаційного змісту спеціалізованого фонду через мобільні бібліотечні послуги (особистий кабінет користувача);
- виконання інформаційних запитів і надання професійних консультацій спеціалістам бібліотечно-інформаційної галузі у режимі онлайн як складника електронної науково-методичної служби НБУВ;
- максимальне використання можливостей інтернет-моніторингу для формування розгалуженого бібліотекознавчого інформаційного ресурсу.

Водночас забезпечення професійних потреб фахівців бібліотечно-інформаційної сфери неможливе без об'єднання зусиль та ресурсів бібліотек. Інтеграція фахових бібліотечних ресурсів провідних українських бібліотек на єдиній програмній платформі і за єдиною концепцією представлення знань дозволить виявити оригінальні можливості отримання нових комплексних інформаційних бібліотечних продуктів і сервісів, дасть змогу залучити їх для повноцінного надання користувачам бібліотекознавчих інтелектуальних надбань.

Список бібліографічних посилань

1. Вірютіна К. Інтерактивний плакат «Кабінет бібліотековедень ім. Л. Б. Хавкиной: к 110-летию со дня основания» : технологічні особливості представлення бібліотекознавчої спадщини засобами інтернет-сервісів. *Бібліотечна планета*. 2014. № 3. С. 19–22.

2. Глазунова Л. Бібліотекознавчі електронні ресурси ХДНБ ім. В. Г. Короленка в забезпеченні професійного розвитку фахівців галузі. *Бібліотечно-інформаційний сервіс: сучасний стан і перспективи розвитку*. Матеріали міжнародної науково-практичної конференції. Харків, 2010. С. 173–180.

3. Грабар Н. Трансформація професійної свідомості бібліотечних фахівців. *Бібліотекар XXI століття: нові стандарти професії*. Матеріали міжнародної науково-практичної конференції. Харків, 2009. С. 9–15.
4. Ляшенко Л. Модель інформаційного забезпечення бібліотекарів. *Вісник Книжкової палати*. 2002. № 8. С. 20–22.
5. Масловська С. Інформаційне забезпечення бібліотечних працівників. *Наук. пр. Нац. б-ки України ім. В. І. Вернадського*. Київ, 2004. Вип. 12. С. 130–143.
6. Матвієнко О. Бібліотечна освіта в Україні: «креативне руйнування» чи шлях до поступового зникнення. *Вісник Книжкової палати*. 2018. № 11. С. 39–42.
7. Полулях О. Відділ бібліотекознавства. *Бібліотечний журнал*. 1926. Ч. 6–8. С. 42–43.
8. Редькина Н. «Надпрофессиональные» навыки и профессиональные знания библиотечных специалистов: требования времени. *Библиотековедение*. 2019. Т. 68. № 6. С. 647–652.
9. Сухотина М. База данных «Библиотечное дело и библиография» как ресурс информационного обеспечения библиотечных исследований. *Библиотековедение*. 2018. Т. 67. № 4. С. 383–390.
10. Хайцева Л. Электронные ресурсы в информационном обслуживании специалистов библиотечного дела. *Библиотечное дело – XXI век*. Москва, 2004. Вып. 2(8). С. 86–95.

References

1. Viriutina, K. (2014). Interaktyvnyi plakat "Kabinet bibliotekovedeniia im. L. B. Khavkinoi: k 110-letiiu so dnia osnovaniia": tekhnolohichni osoblyvosti predstavleniia bibliotekoznavchoi spadshchyny zasobamy internet-servisiv. [Interactive poster "Cabinet of Librarianship named after L. B. Khavkina: to the 110th anniversary of its founding": technological features of the presentation of library heritage by means of Internet services]. *Bibliotekna Planeta*, 3, 19-22. [In Ukrainian].
2. Hlazunova, L. (2010). Bibliotekoznavchi elektronni resursy KhDnB im. V. H. Korolenka v zabezpechenni profesiinoho rozvytku fakhivtsiv haluzi. [Library electronic resources of the V. G. Korolenko KhDnB in ensuring the professional development of specialists in the field]. *Library and information service: current state and prospects of development. Proceedings of the International Scientific and Practical Conference* (pp. 173-180). Kharkiv, Ukraine. [In Ukrainian].
3. Hrabar, N. (2009). Transformatsiia profesiinoi svidomosti biblioteknykh fakhivtsiv. [Transformation of professional consciousness of librarians]. *Librarian of the XXI century: new standards of the profession. Proceedings of the International Scientific and Practical Conference* (pp. 9-15). Kharkiv, Ukraine. [In Ukrainian].

4. Liashenko, L. (2002). Model informatsiinoho zabezpechennia bibliotekariv. [Model of information support of librarians]. *Visnyk Knyzhkovoï palaty*, 8, 20-22. [In Ukrainian].

5. Maslovska, S. (2004). Informatsiine zabezpechennia biblioteknykh pratsivnykiv. [Information support for librarians]. *Nauk. Pr. Nats. bibl. Ukr. im. V. I. Vernadskoho*, 12, 52-61. [In Ukrainian].

6. Matviienko, O. (2018). Bibliotekna osvita v Ukraini: "kreatyvne ruinovannia" chy shliakh do postupovoho znyknennia. [Library education in Ukraine: "creative destruction" or the path to gradual destruction]. *Visnyk Knyzhkovoï palaty*, 11, 39-42. [In Ukrainian].

7. Poluliakh, O. (1926). Viddil bibliotekoznavstva. [Department of library science]. *Biblioteknyi Zhurnal*, 6-8, 42-43. [In Ukrainian].

8. Redkina, R. (2019). "Nadprofessionalnye" navyki i professionalnye znaniia bibliotekhnogo spetsialista: trebovaniia vremeni. ["Over-professional" skills and professional knowledge of librarians: the requirements of the time]. *Bibliotekovedenie*, 6, 647-652. [In Russian].

9. Suhotina, M. (2018). Baza danyh "Biblioteknoe delo i bibliografiia" kak resurs informatsionnogo obespecheniia bibliotekovedcheskih issledovaniï. [Database "Librarianship and bibliography" as a resource for information support of library research]. *Bibliotekovedenie*, 4, 383-390. [In Russian].

10. Haytseva, L. (2004). Elektronnyie resursy v informatsionnom obsluzhyvanii spetsialistov bibliotekhnogo dela. [Electronic resources in information services for librarians]. *Biblioteknoe Delo - XXI vek*, 2(8), 86-95. [In Russian].

Svitlana Maslovska,

ORCID 0000-0002-3828-6732,

Research Associate,

Department of Theory and Methodology of Library Science,

Institute of Library Science,

Vernadsky National Library of Ukraine,

3, Holosiivskyi Avenue, Kyiv, 03039, Ukraine

e-mail: negretova34@gmail.com

**ACTIVITIES OF THE READING ROOM OF LIBRARY LITERATURE
OF THE VERNADSKYI NATIONAL LIBRARY OF UKRAINE IN THE CONTEXT
OF INFORMATION AND SCIENTIFIC SUPPORT OF LIBRARY SPECIALISTS**

Aim of the research. Analyze the work of the reading room of library literature for the twenty-year period (2000-2020) to develop a promising model for meeting the professional needs of librarians in professional information, which would

form and use appropriate profile sources, meet and develop information needs of librarians. **The research methodology** is based on a systematic approach, methods of structural-functional and comparative analysis, synthesis. **Scientific novelty** of the study is that comprehensively on the basis of reporting and statistical documents studied the information needs of library and information professionals and identified promising trends in their development and satisfaction in the formation of the information society, analyzed and identified areas for improving documentary information resource of the reading room of library literature. **Results of the research:** Solving the problem of quality and prompt service of librarians requires not only the study of the peculiarities of their information needs, but also the application in practice of various forms of information services, the ability to objectively assess the quality of information products and its use to meet user needs. At the same time, meeting the professional needs of library and information professionals is impossible without combining the efforts and resources of libraries. The integration of professional library resources of leading Ukrainian libraries on a single software platform and a single concept of knowledge will reveal the original opportunities for new comprehensive information library products and services, and attract them to fully provide users of library intellectual property.

Keywords: Library science collection, librarianship of Ukraine, electronic library resource, information needs, historical documents.

Стаття надійшла до редакції 20.04.2021 р.